

Мазепа С. О.

*заступник декана юридичного
факультету, к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права і процесу,
Західноукраїнський національний університет*

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ

Сьогодні в умовах російсько-української війни, інформаційний продукт, що поширюється засобами масової інформації, стає психолого-технічним засобом впливу на свідомість суспільства чи окремих його груп. Більшість населення довіряє соціальним мережам і ЗМІ і може робити помилкові висновки і приймати рішення, нав'язані з певною метою, а іноді навіть підштовхнути до злочину. Загальновідомо, що пропаганда та поширення недостовірної інформації є загрозою національній безпеці, тому вкрай важливо провести дослідження для боротьби з такими проявами. Одним із ефективних засобів протидії є криміналізація протиправних дій.

Необхідно систематизувати види протиправної пропаганди, що становлять найбільшу суспільну небезпеку та потребують кримінальної відповідальності, а також проаналізувати кримінально-правову протидію дезінформації. Свідомість особистості та населення в цілому повинна сприйматися теорією кримінального права як суспільна цінність, необхідність захисту якої засобами кримінального права є суспільно необхідною і корисною, а посягання на неї становлять підвищену суспільну небезпеку.

Крім того, дезінформація в контексті пандемії Covid-19 стала також проблемою національної безпеки, яка може дестабілізувати світ. Дезінформація про пандемію Covid-19 та її наслідки може посилити потенційну загрозу соціальній стабільності в цілому, життю та здоров'ю громадян. У зв'язку з цим дане явище слід розглядати в контексті виміру безпеки сучасного світу, вважаючи його одним із найпомітніших викликів, які супроводжують останній процес глобалізації будь-якого суб'єкта інформаційних відносин, не кажучи вже про жахливі наслідки дезінформації під час збройного конфлікту.

У зв'язку з військовою агресією РФ проти України до Кримінального кодексу України було прийнято ряд змін. В тому числі стаття 111-1 «Колабораційна діяльність» КК, яка містить 18 окремих складів. Серед них в контексті теми нашої доповіді найбільше заслуговує уваги ч.3. ...Здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утворенню тимчасової окупації частини території України,

уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України.... Мова йде про прояв протиправної пропаганди. В сучасному інформаційному просторі протиправними є пропаганда культу насильства та жорстокості, пропаганда війни, пропаганда наркотиків, пропаганда екстремізму, пропаганда тероризму, пропаганда расової, національної, релігійної нетерпимості, пропаганда самогубства тощо. Одним із головних носіїв пропаганди є мовлення у вигляді виступів, публікацій, інтерв'ю, надання консультацій у мережі Інтернет тощо. Одним із видів колабораційної діяльності є заклик або роз'яснення щодо заперечення війни та окупації.

Слід відмежовувати від злочину, передбаченого ст. 436 КК України «Пропаганда війни». Публічні заклики до агресивної війни або до розв'язування воєнного конфлікту, а також виготовлення матеріалів із закликами до вчинення таких дій з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів... становить склад даного злочину.

Ознаками розмежування є у ст. 436 йдеться про агресивну війну взагалі, а не про російсько-українську війну, яка йде зараз; та уточняється місце – заклад освіти. Також у ст.436 КК не йдеться про окупацію.

Для ефективного реагування на загрози інформаційні безпеці необхідно реагувати не лише за допомогою механізму кримінально-правової відповідальності, але й вивченням правового досвіду країн Європейського Союзу у сфері протидії поширенню пропаганди та дезінформації, яка повинна скласти основу для стратегії правової політики України. Очевидно, що такий напрямок правових досліджень у сучасних умовах слід віднести до пріоритетних напрямів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Lerner KL. Taking Bearings: Russian propaganda and western media cheerleading mask causes, perils, and probable outcomes in Ukraine. Harvard Blogs. 2022; (March 22).

2. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> dated 10/04/2022

3. Будко Т. В. Ознаки пропаганди деструктивного характеру в тексті мовного повідомлення. *Криміналістика і судова експертиза*. 2019. №. 64. С. 382-392.